

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCYZNIE
W LONDYNIE

INSTYTUT POLSKI AKCJI KATOLICKIEJ
W WIELKIEJ BRYTANII

POLSKA MISJA KATOLICKA
W ANGLII I WALII

LONDYŃSKIE SPOTKANIA Z JANEM PAWŁEM II

W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN
PAPIEŻA POLAKA
(1920–2020)

Redakcja
KRZYSZTOF PILARCZYK

KRAKÓW–LONDYN 2020

**LONDYŃSKIE
SPOTKANIA
Z JANEM PAWŁEM II**

W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN
PAPIEŻA POLAKA
(1920–2020)

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCYZNIE
W LONDYNIE

INSTYTUT POLSKI AKCJI KATOLICKIEJ
W WIELKIEJ BRYTANII

POLSKA MISJA KATOLICKA
W ANGLII I WALII

LONDYŃSKIE SPOTKANIA Z JANEM PAWŁEM II

W SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN
PAPIEŻA POLAKA
(1920–2020)

Redakcja
KRZYSZTOF PIŁARCZYK

KRAKÓW–LONDYN 2020

Recenzent:
ks. prof. UKSW dr hab. Władysław Wyszowadzki

Zdjęcie w książce:
Jan Paweł II w swojej kaplicy na Watykanie
w Wielki Piątek w czasie drogi krzyżowej
odprawianej w Koloseum, 2005
Foto © Vatican Media

Zdjęcie na okładce:
Fronton kościoła polskiego pw. MB Częstochowskiej
i św. Kazimierza przy Devonian Road w Londynie
Foto © Archiwum Devonian, Bogdan Kołodziej

Projekt okładki:
Artur Koziół

Korekta:
Jadwiga Pilarczyk

ISBN 978-83-8138-154-3

Nakładca:
Instytut Polski Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii, Londyn
© Copyright by Instytut Polski Akcji Katolickiej
w Wielkiej Brytanii, 2020

Wydawca:
KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: akademicka@akademicka.pl
Księgarnia internetowa:
<https://akademicka.pl>

Krzyżu Chrystusa, bądźże pochwalony,
na wieczne czasy bądźże pozdrowiony!
Z Ciebie moc płynie i męstwo,
w Tobie jest nasze zwycięstwo!

Fot. © Vatican Media

*Niech zapanuje duch miłosierdzia,
bratniej solidarności, zgody i współpracy
oraz autentycznej troski o dobro naszej Ojczyzny*
Jan Paweł II

SPIS TREŚCI

<i>Wstęp</i>	9
<i>Karol Wojtyła / Papież Jan Paweł II (1920–2005). Kalendarium</i>	17
<i>Homilia Jana Pawła II wygłoszona 22 X 1987 roku w czasie mszy św. na inaugurację pontyfikatu</i>	65
STEFAN WYLĘŻEK <i>Drogą Kościoła jest człowiek. Wokół encykliki Jana Pawła II „Redemptor hominis”</i>	71
STEFAN WYLĘŻEK <i>Spółeczność w służbie człowieka. Wybrane kwestie z katolickiej nauki społecznej</i>	85
KRZYSZTOF PILARCZYK <i>Jan Paweł II – dialog imperatywem posługi Kościoła</i> ..	99
KRZYSZTOF PILARCZYK <i>Powrót do teologii Jana Pawła II o „starszych braciach w wierze”?</i>	115
<i>Aneks: Przemówienie Jana Pawła II w Synagodze Większej w Rzymie (13 IV 1986)</i>	127
KRZYSZTOF PILARCZYK <i>Pół wieku dialogu katolicko-prawosławnego (1964–2014) i udział w nim Jana Pawła II</i>	133
<i>Aneks: Przemówienie Jana Pawła II podczas spotkania z arcybiskupem Aten i całej Grecji Christodoulosem (4 V 2001)</i>	150

KRZYSZTOF PILARCZYK <i>W pięćsetlecie Reformacji (1517–2017). Udział Jana Pawła II w kształtowaniu nowych relacji z luteranami</i>	155
Aneks: <i>List Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji pięćsetlecia urodzin Marcina Lutra (1983)</i>	175

KRZYSZTOF PILARCZYK <i>Tajemnica Całunu Turyńskiego. W dwudziestą rocznicę wizyty Jana Pawła II w Turynie (1998–2018)</i>	179
Aneks: <i>Przemówienie Jana Pawła II wygłoszone w katedrze turyńskiej w czasie liturgii słowa przed wystawionym Całunem (24 V 1998)</i>	190

KRZYSZTOF PILARCZYK <i>Wizja Europy Jana Pawła II</i>	195
Aneks: <i>Fragmenty przesłania Jana Pawła II „Tożsamość Europy”</i>	211

JAROSŁAW MERECKI <i>Przyszłość Europy idzie przez rodzinę. Dziedzictwo Jana Pawła II w kontekście współczesności</i>	213
Aneks: <i>Jan Paweł II, Jedność dwojga</i>	233

<i>Fragment przemówienia pożegnalnego Jana Pawła II wygłoszonego na lotnisku w Balicach 19 VIII 2002 roku</i>	237
---	-----

<i>Testament Jana Pawła II (z dodatkami)</i>	239
--	-----

KRZYSZTOF PILARCZYK (OPRAC.) <i>Odkrywanie Jana Pawła II. Posłowie</i>	247
---	-----

<i>Biogramy autorów</i>	295
-----------------------------------	-----

WSTĘP

Setna rocznica urodzin św. Jana Pawła II jest szczególnym momentem refleksji nad Jego życiem, obejmującym okres wadowicki, krakowski i watykański. Największemu z rodu Polaków składamy hołd za wszystko, co uczynił, pełniąc posługę w Kościele krakowskim i powszechnym. Nie sposób opisać całe Jego życie. Zawarte w książce kalendarium tylko w pewnym stopniu je obrazuje. Bez wątpienia ważną cezurą w tej posłudze był wybór kardynała Karola Wojtyły z Polski na biskupa Rzymu i papieża Kościoła, jakiego dokonano na konklawe 16 października 1976 roku. Dla nas wszystkich było to ogromne zaskoczenie. Nawet nieporadnie o tym wydarzeniu wówczas mówiliśmy, okazując z tego faktu na różne sposoby ogromną radość. Kolejne lata pontyfikatu papieża Jana Pawła II przynosiły Polsce i światu nowe doświadczenia Kościoła i jego obecności w świecie oraz przemieniały stosunki międzyludzkie w wymiarze globalnym i lokalnym. Wielki organizm, któremu na imię „świat”, będący spletem różnorodnych powiązań natury gospodarczej, ekonomicznej, politycznej i społecznej, mając także swoją zaszłość historyczną i ukierunkowany na kształtowanie swego jutra, zaczęło przenikać z nową siłą przesłanie Papieża „z dalekiego kraju”, wyrażone w czasie inauguracji Jego pontyfikatu: „nie lękajcie się otworzyć drzwi Chrystusowi”, co oznaczało zachętę do przyjęcia Ewangelii Jezusa Chrystusa, na której zbudowane zostało chrześcijaństwo oraz wyrosła z tej religii kultura i cywilizacja, rozprzestrzeniająca się od dwóch tysięcy lat po różnych zakątkach świata. Było ono bez wątpienia „nowym zaczynem”, zaprowadza-

jącym nowy ład moralny i społeczny, budowany na podstawowym przesłaniu o miłości Boga i bliźniego, widzianym w każdym człowieku. Owa misja urzeczywistniania w świecie woli Boga wyrażała się lapidarnie w przyjętym przez Papieża motcie „Totus Tuus” („Cały Twój”), które prowadziło nawet do radykalizmu duchowego („wypłynąć na głębię”) i w obszary skłaniające człowieka – mówiąc językiem Pawła z Tarsu – do stawania się „gorącym” (a nie „zimnym”), by posłużyć się ową metaforą, pokazującą potrzebę realizacji Ewangelii z gorliwością.

Pontyfikat Jana Pawła II wywarł ogromne skutki w wymiarze religijnym, społecznym i politycznym. Doświadczyliśmy tego jako Polacy, otrzymując od swego wielkiego Rodaka takie inspiracje, jakich się nie spodziewaliśmy. On nas „zarażał” duchem wolności, pomagał odzyskać przez każdego poczucie godności osobowej, ukazywał głębię tajemnic Bożych, którymi sam żył, abyśmy stopniowo się w nie zanurzali, odkrywając prawdziwy sens życia i budując nowe relacje społeczne oparte na globalnym solidaryzmie, a w końcu – wprowadzając nas na głębię bodaj największą, w swoisty „Rów Mariański” duchowości – pomagał nam doświadczać miłosierdzia Bożego i uczył, jak kształtować „wyobraźnię Bożego miłosierdzia”, która – obok zasady sprawiedliwości – powinna konstytuować tworzony przez ludzi porządek społeczny.

Obudzeni z letargu, wyprowadzeni ze współczesnego, powojennego „domu niewoli”, umocnieni przez swoje „bierzmowanie” narodu, abyśmy odkryli swoje korzenie, zachęcani do ponownego dania odpowiedzi na pytanie: „czy można odrzucić Chrystusa?”, namaszczeni na nowe tysiąclecie, abyśmy skutecznie osiągnęli kres naszego pielgrzymowania w „domu Ojca”, pouczeni o miłosierdziu Bożym i jemu zawierzeni nie możemy zapominać o Tym, dzięki któremu to się dokonało. I choć żyjemy w Polsce

oraz poza jej granicami w pluralistycznych społeczeństwach i wielkie przesłanie Jana Pawła II odkrywamy w różnym stopniu, to wielkość tego Polaka w wymiarze lokalnym i powszechnym jest na ogół poza dyskusją. Każdy z Niego może brać, ile chce. Jest On wciąż „dobry jak chleb”, którym można się „karmić”, choć każdego chrześcijanina prowadził On do odkrycia wartości „prawdziwego Chleba Życia”, jako najwyższej i osobowej wartości. Za to winniśmy Jemu wdzięczność.

Po „odejściu Jana Pawła II do domu Ojca” wciąż podejmujemy refleksję intelektualną i duchową nad Jego dziedzictwem. Inspiruje nas do tego włączenie Go w poczet błogosławionych i świętych, co pozwala na publiczne oddawanie Mu kultu i wypraszenie za Jego pośrednictwem niezbędnych darów do odczytywania i realizacji chrześcijańskiego powołania. Wyzwania, przed jakimi stajemy, wzbudzają niejednokrotnie tęsknotę za Nim i Jego nauczaniem, które wprowadzałyoby w naszym życiu ład i dawało rozeznanie, jakich wyborów powinniśmy dokonywać. Nie mogąc słyszeć Jego żywego głosu, sięgamy po wcześniejsze przesłania, które nie zawsze przyswajaliśmy i właściwie rozumieliśmy. Tak się dzieje w wielu środowiskach Polaków, żyjących zarówno nad Wisłą, jak i Renem, Sekwaną czy Tamizą. Temu też służą „Spotkania z Janem Pawłem II”, organizowane cyklicznie od 2013 roku w Londynie przez Instytut Polski Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii. Nazwane zostały metaforycznie „spotkania”, ponieważ odbywają się w konwencji niemal osobowej. Niejako sam Jan Paweł II jest na nie zapraszany ze swoim słowem nauczania, które pozostawił nam jako testament. Jeszcze raz je analizujemy, dokonujemy nad nimi namysłu, aby wydobyć z nich tak nam konieczne drogowskazy i uczyć się od świętego Rodaka miłości Chrystusa i Kościoła oraz umiejętności rozwią-

zywania dotyczących nas i świat problemów. Pokłosem tych „spotkań” jest książka, którą oddajemy do rąk Polaków, żyjących przede wszystkim na Wyspach Brytyjskich, ale też w innych ośrodkach polonijnych, zwłaszcza w Europie. Pragniemy przez nią przypomnieć i podkreślić ogromne zaangażowanie Papieża Polaka w proces odradzania się polskiej niepodległości, w propagowanie uniwersalnego przesłania o godności i prawach człowieka, czyniony wysiłek na rzecz jedności Kościoła oraz Jego wkład do światowej humanistyki, zwłaszcza w zakresie myśli filozoficznej i społecznej, którą wielu ludziom pragnął przywrócić wartość oraz należne miejsce w Kościele i życiu publicznym. Do dzisiaj myśl ta inspiruje liczne działania i wyznacza kierunki polityce w wielu krajach na wszystkich kontynentach. Odważyłem się kiedyś napisać, że Papież Jan Paweł II dokonał swoistego „przewrotu Kopernikańskiego” w obszarze życia społecznego. Ukazanie tego osiągnięcia, które zapisuje się na trwałe w humanistyce polskiej i światowej, było także celem naszych londyńskich spotkań z Jego myślą i nauczaniem. Pomagają nam one dostrzec w osobie Jana Pawła II wybitnego człowieka, Papieża odnowy Kościoła, pioniera wielowymiarowego dialogu, męża Bożego umierającego już w powszechnej opinii świętości, przez co zasługuje na przypomnienie i utrwalenie w pamięci zbiorowej.

Podjęte w zebranych esejach zagadnienia są tylko niewielką częścią dziedzictwa św. Jana Pawła II, które do tej pory uczyniliśmy przedmiotem naszej refleksji, uzupełniając je jeszcze paroma, powstałymi przy innych okazjach, a dotyczącymi Papieża Polaka. Tam, gdzie Autorzy esejów uznali za stosowne, dołączyli fragmenty pism lub przemówień Jana Pawła II, oddając niejako głos Jemu samemu w sprawach, będących przedmiotem ich opracowań. Ponadto do książki włączona została homilia

z mszy św. inaugurującej pontyfikat Papieża Polaka oraz pożegnalne przemówienie kończące Jego ostatnią podróż apostolską do Ojczyzny w 2002 roku. Uznałem także za konieczne przypomnienie testamentu Jana Pawła II, który jest wymownym świadectwem Jego duchowości i wymaga lektury z namysłem.

Aby dziedzictwo naszego Wielkiego Rodaka utrwalić i dać możliwość korzystania z niego także tym, którzy nie mogli uczestniczyć w spotkaniach organizowanych przez Instytut Polski Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii, zwłaszcza przy londyńskim kościele polskim pw. MB Częstochowskiej i św. Kazimierza przy Devonian Road, zdecydowaliśmy je opublikować pod tytułem „Londyńskie spotkania z Janem Pawłem II”. W ten sposób pragniemy także uczcić setną rocznicę Jego urodzin oraz piętnastą rocznicę śmierci św. Jana Pawła, którego zachowujemy w pamięci, a Jego nauczanie wciąż zgłębiany, czyniąc je inspiracją dla naszego życia.

Na zakończenie pragnę serdecznie podziękować Współautorom, zamieszczonych w książce esejów oraz osobom reprezentującym instytucje współsprawcze niniejszej publikacji, to jest Panu Rektorowi Polskiego Uniwersytetu Na Obczyźnie w Londynie, prof. dr. inż. Tomaszowi Kaźmierskiemu, Panu Prezesowi Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii, Zenonowi Handzłowi, oraz Księdzu Rektorowi Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii, dr. Stefanowi Wyłężkowi.

Krzysztof Pilarczyk

BIOGRAMY AUTORÓW

Jarosław Merecki SDS (salwatorianin) – profesor w Papieskim Instytucie Teologicznym Jana Pawła II do spraw nauk o Małżeństwie i Rodzinie przy Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, prowadzi również wykłady na Uniwersytecie Katolickim w Salwadorze (Brazylia). Zastępca redaktora naczelnego kwartalnika „Ethos” wydawanego przez Instytut Jana Pawła II Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, tłumacz literatury filozoficznej i teologicznej. Główne obszary badań: etyka, związki etyki z antropologią, myśl Karola Wojtyły/Jana Pawła II, filozofia oraz teologia małżeństwa i rodziny. Ostatnio wydał: *Corpo e trascendenza. L'antropologia filosofica nella teologia del corpo di Giovanni Paolo II* (Cantagalli, Siena 2015), *Persona e famiglia. L'eredità di San Giovanni Paolo II nel dibattito attuale* (Cantagalli, Siena 2016), *Karol Wojtyła* (z: Grzegorz Hołub, Tadeusz Biesaga, Marek Kostur; *Polska filozofia chrześcijańska XX wieku*, t. 11, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, Kraków 2019); *Osoba i dobro. Szkice o filozofii i teologii osoby Karola Wojtyły – Jana Pawła II* (Lublin 2019).

Krzysztof Pilarczyk – profesor zwyczajny w Instytucie Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, kierownik Pracowni Historii Relacji Chrześcijańsko-Żydowskich, współpracownik Polskiej Akademii Umiejętności, członek Stowarzyszenia Biblistów Polskich oraz Towarzystwa Studiów Interdyscyplinarnych „Fides et Ratio” we Wrocławiu. Stypendysta Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie oraz uniwersytetów w Heidelbergu

i Tybindze. Członek Polskiego Centrum Syndonologicznego, filii Międzynarodowego Centrum Syndonologicznego w Turynie. Od 2007 roku współpracuje z Instytutem Polskim Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii. Autor ponad 250 publikacji naukowych. Ich wykaz znajduje się na stronie <http://www.cyfronet.krakow.pl/~uwpilarc/pub.html>. Zainteresowania koncentruje na historii judaizmu, literaturze biblijnej i apokryficznej, początkach chrześcijaństwa, dialogu międzyreligijnym, syndonologii, kulturze książki żydowskiej oraz turystyce religijnej (Bliski Wschód).

Stefan Wylężek – duchowny katolicki przynależący do diecezji katowickiej. W 1976 roku obronił licencjat z teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie. W latach 1977–1982 odbył studia filozoficzne na Katolickim Uniwersytecie w Louvain w Belgii, zakończone licencjatem z filozofii. Do 1985 roku pracował w Belgii i we Francji, a następnie (od 1986 roku) w Fundacji Jana Pawła II w Rzymie, pełniąc funkcję najpierw wicedyrektora a następnie dyrektora Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej. W roku 1996 mianowany administratorem Fundacji Jana Pawła II. Jest autorem licznych artykułów i współredaktorem 30 książek, wydawanych przez Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej, a także współorganizatorem 16 sympozjów naukowych dotyczących problematyki wiary i kultury. Organizator Uniwersytetu Letniego Kultury Polskiej w Rzymie w latach 1987–2007. W 1998 roku mianowany Kanonikiem Honorowym Kapituły Katedralnej w Katowicach, w 1998 roku Kapłanem Jego Świątobliwości, a w 2010 roku Prałatem Honorowym. Od 1 marca 2010 roku z nominacji Konferencji Episkopatu Polski oraz Episkopatu Anglii i Walii Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. W 2013 roku otrzymał tytuł *doctora honoris causa* Polskiego Uniwer-

sytetu Na Obczyźnie w Londynie. Odznaczony Krzyżem
Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Wielkim Krzy-
żem Pro Piis Meritis Nuncupatam Zakonu Maltańskiego
i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Z całą pewnością zbiorowe opracowanie, zebrane i zredagowane przez profesora Krzysztofa Pilarczyka, w dużym stopniu wzbogaca dostępną dziś naukową literaturę w zakresie studiów nad osobą i nauczaniem Jana Pawła II. Książkę można określić mianem kompendium nauki Papieża Polaka na temat dróg wiodących do spotkania człowieka z człowiekiem ku dobru człowieka oraz ku dobru rodziny i szeroko rozumianej społeczności ludzkiej. Panu prof. dr. hab. Krzysztofowi Pilarczykowi należy się wielkie uznanie i podziękowanie za tego typu publikację. Ukazuje się ona w setną rocznicę urodzin Wielkiego Polaka, Papieża Jana Pawła II. Niniejsza pozycja wydana w Księgarni Akademickiej w Krakowie, stanowi jakżeż ważny przyczynek w dokumentowaniu bogatej spuścizny Papieża Jana Pawła II.

Z recenzji
ks. prof. UKSW dr hab.
Władysława Wyszowadzkiego

ISBN 978-83-8138-154-3